

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego

Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego rozporządzenie (UE) 2021/2115 i (UE) 2021/2116 w odniesieniu do norm dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska, schematów na rzecz klimatu, środowiska i dobrostanu zwierząt, zmian w planach strategicznych WPR, przeglądu planów strategicznych WPR oraz zwolnień z kontroli i kar

(COM(2024) 139 final – 2024/0073)

(C/2024/4063)

Sprawozdawca: **Stojan CZUKANOW**

Wniosek o konsultację	Rada Unii Europejskiej, 19.3.2024 Parlament Europejski, 22.3.2024
Podstawa prawna	Art. 43 ust. 2 i art. 304 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej
Sekcja odpowiedzialna	Sekcja Rolnictwa, Rozwoju Wsi i Środowiska Naturalnego
Data przyjęcia na sesji plenarnej	24.4.2024
Sesja plenarna nr	587
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	200/1/8

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) z zadowoleniem przyjmuje to, że zgodnie z jego wcześniejszymi opiniami ⁽¹⁾ Komisja Europejska zaproponowała szereg środków mających poprawić elastyczność oraz zmniejszyć obciążenia administracyjne dla rolników w UE w celu wzmocnienia suwerenności żywnościowej i zwiększenia dochodów gospodarstw rolnych. Jednocześnie stwierdza, że wspólna polityka rolna (WPR), nawet w uproszczonym formacie składania wniosków, musi w ostatecznym rozrachunku wspierać zrównoważone systemy żywnościowe odpowiadające potrzebom społecznym i ekologicznym, a także przyczynić się do realizacji celów zrównoważonego rozwoju ONZ. EKES pragnie zwrócić uwagę na niektóre ograniczenia obecnego wniosku oraz wątpliwości co do pewnych kwestii.

1.2. Po pierwsze, EKES podkreśla, że wniosek nie rozwiąże głównego problemu, z którym borykają się rolnicy, a mianowicie niesprawiedliwej dystrybucji wartości w całym łańcuchu dostaw żywności, uniemożliwiającej im uzyskanie godziwego dochodu z tytułu produkcji żywności (dochody rolników są o ok. 40 % niższe niż średni dochód z działalności pozarolniczej) ⁽²⁾ ⁽³⁾. W związku z tym wzywa do szybkiego przedstawienia i przyjęcia pozostałych elementów

⁽¹⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Promowanie autonomicznej i zrównoważonej produkcji żywności: strategię na rzecz wspólnej polityki rolnej po 2027 r.” (opinia rozpoznawcza na wniosek prezydencji belgijskiej w Radzie UE) (Dz.U. C, C/2024/2099, 26.3.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/2099/oj>).

⁽²⁾ Wspólna polityka rolna w skrócie: https://agriculture.ec.europa.eu/common-agricultural-policy/cap-overview/cap-glance_en.

⁽³⁾ The present and future of European agriculture from the organised civil society perspective: <https://www.eesc.europa.eu/en/news-media/news/present-and-future-european-agriculture-organised-civil-society-perspective>; Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Promowanie autonomicznej i zrównoważonej produkcji żywności: strategię na rzecz wspólnej polityki rolnej po 2027 r.” (opinia rozpoznawcza na wniosek prezydencji belgijskiej w Radzie UE) (Dz.U. C, C/2024/2099, 26.3.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/2099/oj>); Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Zmiana inicjatywy UE na rzecz owadów zapylających – nowy ład na rzecz owadów zapylających«” [COM(2023) 35 – final] (Dz.U. C 349 z 29.9.2023, s. 173).

zaproprowanych przez Komisję Europejską w pakiecie (*) (środków dotyczących umów, stowarzyszeń producentów, dobrowolnych systemów, nieuczciwych praktyk handlowych, obserwatorium kosztów produkcji, marż i praktyk handlowych). Są one równie pilne i przyczynią się do osiągnięcia ogólnego celu, jakim jest zapewnienie sprawiedliwszego dochodu dla rolników, a jednocześnie przyciągnięcie młodych osób do pracy w tym sektorze. Należy również dalej wspierać krótkie łańcuchy dostaw i systemy jakości, a także dopilnować, by procedury zamówień publicznych państw członkowskich priorytetowo traktowały te elementy, w tym poprzez ustanowienie obowiązkowych celów dla państw członkowskich w zakresie ich tworzenia lub ulepszania. Jest to sposób na zwiększenie wartości dodanej i rentowności gospodarstw rolnych. Znaczący wzrost dochodów ma kluczowe znaczenie dla zapewnienia rolnikom dobrych warunków życia i umożliwienia im wniesienia większego wkładu do realizacji ambicji w zakresie ochrony środowiska za pomocą metod ekologizacji.

1.3. EKES ogólnie popiera elastyczność oferowaną państwom członkowskim – a w konsekwencji rolnikom w UE – w zakresie dynamicznego dostosowywania praktyk rolniczych do warunków regionalnych¹. Niemniej odnotowuje, że polityki ochrony środowiska i polityki klimatycznej oraz norm społecznych nie należy postrzegać jako obciążenia, lecz raczej jako część długoterminowych rozwiązań i wytycznych dotyczących podejmowania decyzji w przyszłości¹, oraz że elastyczność nie powinna oznaczać zmniejszenia ambicji ani osłabienia zielonej architektury zreformowanej WPR. EKES zwraca uwagę, że warunkowość została wprowadzona w celu legitymizacji w oczach podatników premii za hektar („podstawowe wsparcie dochodu do celów zrównoważoności”). Większe ambicje w zakresie ochrony środowiska, w tym poprzez warunkowość, będą możliwe tylko wówczas, gdy rolnikom zapewni się stabilność gospodarczą. Rolnicy muszą nadal dostosowywać się do zmiany klimatu, zobowiązać się do realizacji inicjatyw niskoemisyjnych o charakterze kontraktowym itp. Stoją również przed coraz poważniejszymi wyzwaniami związanymi ze zmianą klimatu i muszą radzić sobie z coraz częstszymi ekstremalnymi warunkami pogodowymi, które mogą zakłócać ich zdolność do pracy w idealnych terminach i ramach czasowych, co dotyczy np. warunków instalowania upraw okrywowych. Proponowane tymczasowe odstępstwa na wypadek niekorzystnych warunków pogodowych oraz uproszczenia w uprawie, pokryciu gleby i odtwarzaniu trwałych użytków zielonych umożliwią rolnikom dbanie o ich pola w najlepszy możliwy sposób i w zakresie, w jakim pozwolą na to warunki klimatyczne.

1.4. EKES przypomina o potrzebie ochrony rynku wewnętrznego i zapewnienia uczciwej konkurencji dla unijnych rolników i MŚP poprzez zrównoważone umowy handlowe i autonomiczne środki handlowe z państwami trzecimi, które określają normy zdrowotne, społeczne i środowiskowe dla przywozu, na poziomie co najmniej równoważnym z normami wymaganymi w UE¹. Potrzebne są również łatwe w użyciu i skuteczne klauzule ochronne w przypadku zakłóceń na rynku (środki lustrzane, wzajemność).

1.5. Reforma WPR została opracowana przed pandemią COVID-19 i przed agresją Rosji na Ukrainę; oba wydarzenia były nie do przewidzenia i utrudniły sytuację gospodarczą rolników. Aby promować długoterminową zrównoważoność i autonomię produkcji żywności w UE, obecna WPR powinna bardziej wspierać rolników w podejmowaniu zobowiązań w zakresie ekoschematów lub innych usług środowiskowych, takich jak ochrona różnorodności biologicznej. Potrzebny jest więc budżet odpowiadający ambicjom WPR.

1.6. EKES uważa, że należy odpowiednio wspierać rolników w procesie transformacji oraz że należy zachęcać do generowania pozytywnych efektów zewnętrznych dla krajobrazu, różnorodności biologicznej, środowiska i klimatu niektórych konkretnych rodzajów działalności rolniczej poprzez finansowanie publiczne czy umowy prywatne (?). W tym kontekście jest zdania, że proponowane środki dotyczące tzw. elementów nieprodukcyjnych, które pozwalają rolnikom na odłogowanie części gruntów ornych lub ustanowienie nowych elementów krajobrazu na tych obszarach (a tym samym otrzymanie dodatkowego wsparcia finansowego w ramach ekoschematu), mogą mieć jeszcze bardziej pozytywne skutki niż początkowo planowano w ramach WPR, jeśli udostępnione zostaną wystarczające i odpowiednie dodatkowe środki finansowe. Zapewniłoby to nie tylko ekologiczną skuteczność WPR, ale również umożliwiłoby przedsiębiorstwom rolnym planowanie stopniowego przejścia do następnego okresu finansowania.

(*) Notatka na temat pakietu Komisji dotyczącego wsparcia dla rolników w UE: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/QANDA_24_1494?s=09.

(?) Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Promowanie autonomicznej i zrównoważonej produkcji żywności: strategię na rzecz wspólnej polityki rolnej po 2027 r.” (opinia rozpoznawcza na wniosek prezydencji belgijskiej w Radzie UE) (Dz.U. C, C/2024/2099, 26.3.2024, ELI: <http://data.europa.eu/eli/C/2024/2099/oj>), oraz Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Zmiana inicjatywy UE na rzecz owadów zapyłających – nowy ład na rzecz owadów zapyłających«” [COM(2023) 35 – final] (Dz.U. C 349 z 29.9.2023, s. 173).

1.7. Dlatego EKES wzywa Komisję Europejską i państwa członkowskie do zadbania o to, by finansowanie było proporcjonalne do uzgodnionych ambicji w zakresie zapewnienia bardziej stabilnej gospodarczo, bardziej ekologicznej i sprawiedliwszej WPR. Zaleca ponadto, by skutki tych uproszczeń zostały ocenione jak najwcześniej w 2025 r. na szczeblu państw członkowskich, ze szczególnym uwzględnieniem konsekwencji dla dochodu rolników oraz dla całkowitej ilości powierzchni lub cech z punktu widzenia różnorodności biologicznej.

1.8. Ponieważ niektóre z tych uproszczeń zmniejszą obowiązki w zakresie dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska, a jednocześnie zapewnią rolnikom większą elastyczność w wyborze stosowanych środków, EKES podkreśla potrzebę odpowiednich programów szkoleniowych dla doradców gospodarstw rolniczych i rolników, aby zwiększyć ich wiedzę o metodach ekologizacji z uwagi na skutki gospodarcze, w tym o płodozmianie, ekologii owadów zapylających, identyfikacji i odbudowie siedlisk⁽⁶⁾.

1.9. EKES powtarza również swoje zalecenie dotyczące zapewnienia rolnikom większego wsparcia w radzeniu sobie z niezbędnymi kontrolami¹. Nie jest przekonany o słuszności propozycji zwolnienia rolników posiadających grunty o powierzchni poniżej 10 hektarów z kontroli i kar za nieprzestrzeganie wymogów warunkowości. EKES zwraca uwagę, że kontrole i kary pozostają problemem dla wszystkich rodzajów gospodarstw – zarówno dużych, jak i małych – oraz że ważne jest zmniejszenie obciążeń związanych z kontrolą w przypadku wszystkich europejskich gospodarstw rolnych. Ponadto taki środek podzieliłby europejskich rolników i dyskryminował niektórych z nich bez uzasadnionej podstawy prawnej. Chociaż niektóre zwolnienia z kontroli lub zmniejszenie częstotliwości kontroli mogą być odpowiednie, zwłaszcza w przypadku drobnych producentów rolnych (definicja „drobni producenci” jest względna w zależności od rodzaju produkcji), EKES uważa, że pewien stopień dostosowanych i proporcjonalnych kontroli może służyć wymianie informacji i być wsparciem dla rolników.

1.10. Choć Komitet rozumie pilny charakter tych propozycji, aby zapewnić ich stosowanie już od kolejnego sezonu wegetacyjnego, to zaznacza, że nie tak należy się konsultować na ten temat ze społeczeństwem obywatelskim. W związku z tym wzywa Komisję Europejską do zadbania o to, by odpowiednio konsultowano się ze wszystkimi zainteresowanymi stronami na temat wdrażania tych środków oraz, w dalszej perspektywie, na temat innych elementów zaproponowanych w pakiecie, a także by omówiono je w kontekście trwającego dialogu strategicznego. Konieczne jest przywrócenie w perspektywie długoterminowej dialogu między społeczeństwem obywatelskim a ludnością wiejską i umieszczenie rolników w centrum WPR.

Bruksela, dnia 24 kwietnia 2024 r

Przewodniczący
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego
Oliver RÖPKE

⁽⁶⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego i Komitetu Regionów »Zmiana inicjatywy UE na rzecz owadów zapylających – nowy ład na rzecz owadów zapylających«” [COM(2023) 35 – final] (Dz.U. C 349 z 29.9.2023, s. 173).